

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

תוכן העניינים

- א. תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני ... מעברתא דתפילין הלכה למשה מסיני 2
- ב. שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני..... 3
- ג. וצריך שיגיע חריץ למקום התפר..... 7
- ד. האי קילפא דתפילין צריך למיבדקיה דדילמא אית בה ריעותא ובעינא כתיבה תמה וליכא ... לא צריך קולמוסא בדיק לה..... 8
- ה. רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ... כאן מבפנים כאן מבחוץ..... 9
- ו. תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני ... בתפרן ובאלכסון..... 11
- ז. העושה תפילתו עגולה סכנה ואין בה מצוה..... 13
- ח. כל זמן שפני טבלא קיימת כשירות ...נפסקו שתים כשירות שלש פסולות ... זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה פסולות ... בחדתתא אבל בעתיקתא לית לן בה ... כל היכא כי מיתלי ביה בשלחא והדר חלים עתיקתא ואידך חדתתא 14
- ט. איפסיק ליה רצועה דתפילי א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם כתיב שתהא קשירה תמה ... מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאז אמר פוק חזי מה עמא דבר 16
- י. גרדומי תכלת..... 18
- יא. וגרדומי אזוב כשירין..... 18
- יב. וכמה שיעוריהו ... עד אצבע צרדה..... 18
- יג. רבה קטר להו ופשיט ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו מר בריה דרבנא עביד כדידן..... 20
- יד. קשר של תפילין הלכה למשה מסיני ... איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר ונוייהן לבר א"ל לאו אדעתאי..... 21

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

- טו. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ... אלו תפילין שבראש והסרותי את כפי וראית את אחורי ... מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין.....23
- טז. קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור.....24
- יז. תפילין מאימתי מברך עליהן... כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ... משעת הנחה ועד שעת קשירה.....25

דף לה.

א. תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני ... מעברתא דתפילין הלכה למשה מסיני

תיתורא¹ ומעברתא של תפילין הלכה למשה מסיני.

התיתורא היינו מקום מושבן של התפילין על הראש או על היד, שהוא החלק הרחב שמתחת לבית התפילין המכסה פי הבתים.

והמעברתא היינו שעושה מצד אחד התיתורא ארוכה, ובאותו חלק מכניס הרצועה².

ומעיקר הדין מותר לעשות הבתים מעור אחד³ והתיתורא והמעברתא מעור אחר. וטוב להחמיר ולהדרר לעשות הבתים עם התיתורא והמעברתא מעור אחד⁴.

¹ שו"ע ונו"כ לב מד

² אם נפסקה מותר לתפרה מ"ב רב.

³ מ"ב רב ובי"ק קעב כתב שלכתחילה ראוי ונכון לעשות את הבתים מעור אחד ממש, כי יש מחמירין וסוברין שאין מועיל שיעשה אותם בחתיכות התפורות או מדובקות יחד.

⁴ לצאת דעת רש"י והרמב"ם ואף דהגאונים פליגי ע"ז וגם הר"י ורא"ש ומרדכי וטור סבירי כמותם וגם מנהג העולם כוותיהו מ"מ טוב להדרר לצאת גם דעתם ואף דברא"ש ומרדכי משמע שיותר טוב שלא לעשות מעור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

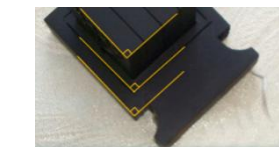
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

- חלקי הבית של התפילין
- ה"קציצה" - החלק הבולט מעל התיתורא, משני צדדיו חקוקה האות שי"ן.
- ה"תיתורא" - המלבן השוכב מתחת לקציצה, עשויה משני חלקים תיתורא עליונה ותחתונה ומסביב להן תופרים בגיד לסגור את התפילין אחרי שהוכנסו הפרשיות.
- ה"מעברתא" - החלק האחורי בתיתורא שהרצועה עוברת דרכו.

כיצד יעשה המעברתא⁵, יחתכנה בשני צדדין שלא תהא רחבה כמו רוחב התיתורא כדי שיהא ניכר ריבוע התיתורא⁶ ובאותה מעברתא עוברת הרצועה ועל שם כך נקראת מעברתא⁷.

גם בתפילין של יד יעשה תיתורא ומעברתא.

ב. שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני

אחד עם הבתים עיין המעם בדבריהם הוא משום שאת עור הבתים עושים מעור דק, ואילו את עור התיתורא ראוי לעשות מעור עבה שיהזיק היטב את הבתים. והמרדכי הוסיף שאם יהיה הכל מעור אחד, אם בן כשיבוא לתפור את התיתורא מצוי שיבוא לידי קלקול ריבוע הבתים. ותראה שזה הקלקול לא שייך בזמנינו למי שידע אומנות הבתים. (ויש להוסיף שכשעושים את התפילין מעור בהמה גסה כנהוג בימינו, אין שייכים כלל הששות אלו). והגרע"א הפריז על המידה שהעתיק דברי הריק"ש דמשמע מיניה דהוא מחזיק בן מצד הדין ורק שהעולם לא נהגו כן ובאמת לענ"ד ז"א כמו שכתבנו דרבים פליגי עליהו. בה"ל שישים

⁵ סמ"ד וס"ק ר"ג

⁶ כי גם התיתורא צריכה מדין להיות מרובע. מ"ב רג

⁷ מובא בשם הגר"ש וואזנר תורת הלוי פכ"א הע' צב. שכוונת השו"ע שהמעברתא כולה תהיה צרה מהתיתורא, כפי שנהגו בעבר לעשות. אמנם היום עושין לנוי התפילין שרוחב המעברתא כרוחב התיתורא אלא שחותכים בתיתורא לפני המעברתא כדי שיהא ניכר ריבוע התיתורא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

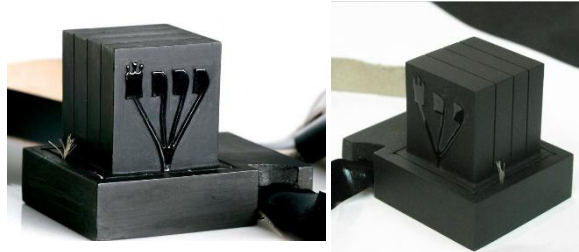
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסכת מנחות

וכבר התבאר במסכת שבת דף כח: שהלכה למושה⁸ מסיני לעשות צורת שי"ן בולטת בבית התפילין של ראש מקמטי העור. יראה שיהיה על השי"ן צורת יודי"ן לא קוים פשוטים בעלמא⁹

וצריך לעשות שי"ן של שלשה ראשים מימין המניה תפילין, ושי"ן של ארבעה ראשים משמאל המניה תפילין. ואין חילוק בזה בין איטר לאחר דבתר ימין דעלמא.

ונתבארו בספרים טעם לשי"ן בת ארבעה ראשים¹⁰. ומהם דשי"ן של ד' ראשים נגד שי"ן שבלוחות שהיה משוקעת שיש ד' דפנות לג' אורות¹¹.

⁸ שו"ע ונו"כ שם מב

⁹ אם עשה בשי"ן של ד' ראשין ומכ"ש בשל ג' ראשין קוים פשוטין והם מגיעים עד שוליהן פסול ואפילו רק אחד מהם או שלא נגעו ראשי היודי"ן בהקו שלהן אבל אם אין מגיעים עד שוליהם יש להכשיר בדיעבד בשי"ן של ד' ראשין (בה"ל ד"ה וכן וד"ה צריך).

¹⁰ הטעם של ג' ראשין מצד ימין נגד ג' אבות, ומצד שמאל של ד' ראשין נגד ד' אמהות, וג' ימים בשבוע שקורין בתורה שניתנה בימין וד' ימים בשבוע שאין קורין, כן כתב ברוך שאמר [אות כו], ועיין ס"ק [ס"ו] עוד מזה. והטעם שכותבים דוקא אות שי"ן, לרמז דשי"ן ימים מניחים תפלין בשנה שהוא שני"ד ימים, ג' שבתות וד' ימים טובים שאין מניחין, אף שיש יותר ימים טובים, מ"מ לרוב יבואו ב' או ג' בשבת, כן כתב הלבוש, ודבריו דחוקים למאוד, ועוד הא שבתות השנה הם ג'. שוב מצאתי בחיי פרישת כי תבא [דברים כה, ז] זה לשוננו, יצאו שבתות וימים טובים שהן ס"ה ימים עכ"ל, ואם כן צריכין לחשוב השנה ימות החמה, והם שס"ה, והלבוש דחשיב שני"ד לא דק. וכן מצאתי בספר ברוך שאמר [אות כו] זה לשוננו, כי השנה שס"ה ימים, תוציא ג' שבתות וד' ימים של פסח וב' ימים של עצרת, ומ' באב וב' ימים דראש השנה ויוה"כ וד' ימים של סוכות, ולפעמים תתחיל השנה בשבת, הרי פחות משי"ן ימים לא ישא תפלין. ולפעמים ש"א ימים כמנין א"ש, להצילנו מאש לא נופח אלו פושעי ישראל קרקפתא דלא מנה תפלין ע"כ. עוד טעם על שי"ן דשם הווייה בא"ת ב"ש מצפ"ן והיינו שי"ן. עוד ראיתי בספר ברוך שאמר [אות כה] מצפ"ן בנימטריא ברחמים. א"ר שם סה

¹¹ בלבוש ולפי זה צריך שיהיו השני יודי"ן שבשי"ן עד שולי השי"ן בכתיבה נפרדת למטה שלא יהיו נוגעין ממש בשולי השי"ן, כדי שתהא דומה לשי"ן שוקעת שבלוחות ע"כ. ונראה לי דהוקשה לו לשון שבסמ"ג [קד ע"ד] ככתוב בב"י כתיבה נפרדים, פירוש שלא יהיו נוגעים וכו', ואם כן קשה מאי וכן לשוקעת [לא הל"ל וכן], ובסמ"ג עצמו ראיתי כתוב כתיבה ספרדית, ופירושו כתיבה הבולטת והוא כתיבה תמה, לאפוקי כתיבה שלנו הנקרא משיט"א, וכ"כ לחם חמודות שם [אות כג ומלבושי יום טוב ס"ק כה]. מיהו הב"ח [סעיף כט] פסק נמי שלא יגעו שולי השי"ן של ד' ראשין. וכן כתב לחם רב [סעיף ז] בשם החסיד מהר"ש מלובלין כדי שתהא דומה ללוחות. ומג"א [ס"ק נט] כתב דאין לזוז ממנהג אבותינו שיהיה נוגעין, כי יש טעמים אחרים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדר תפילין היומי

מסנת מנחות

ויש לעשות השי"ן בכתב אשורי כמו בכתיבת ספרי תורה תפילין ומזוזות. אולם משמע מאחרונים דלא בעינן דוקא כתב סת"ם ממש של תמונת שי"ן אלא דוגמא ומנהג סופרים כהיום באיזה מקומות להדר ולעשותן כתב אשורית ממש¹². ואין צריך לעשות תגין בשי"ן שבבית התפילין. ויש מהדרים לעשותם¹³.

אם לאחר זמן נתקלקל השי"ן שבביתם, ואינו ניכר, צריך לתקנו¹⁴.

צריך לעשות השי"ן¹⁵ "לשם קדושת תפילין". וצריך שיאמר בפירוש שעושה לשמה ועל כן אין לעשותה על ידי אשה וקטן, ואם לא עשה לשמה פסולה¹⁶.

כיצד עושין השי"ן מקמט העור במלקט ע"י כפילה שכופל מהעור עד שנעשו סעיפי השי"ן. ויש עושים את השי"ן שבבית התפילין של ראש באמצעות שני לוחות מתכת, או לוחות עץ, האחד חקוק בו צורת שי"ן, והשני יש בו צורת שי"ן בולטת, ומניחים עור הבית ביניהם, ודוחקים אותם ביחד עד שנעשה בעור צורת שי"ן בולטת. י"א¹⁷

¹² מ"ב קצא

¹³ בספר זכרון אליהו (עמ' רכה) כתב שנראה בדעת המשנ"ב שבדבר המעכב בדיעבד בשי"ן שבכתב סת"ם, שהוא חסרון בעצם השי"ן ואין שם שי"ן עליו, יש לדקדק גם כן בשי"ן שבתפילין, מה שאין כן בדבר שאינו מעכב בדיעבד בשי"ן שבכתב, שלענין שי"ן שבתפילין הוא כשר לכתחילה כיון שיש עליו שם שי"ן. ולענין תגין בשי"ן, עיין במשנ"ב להלן (סקקצ"ג) שהביא את מהאור זרוע (הל' תפילין סי' תקסג) שכשעושין את השי"ן על ידי דפוס יש לה תואר שי"ן בחוליותיה וזיונה. אולם בספר אות חיים ושלום הביא את דברי המגן גיבורים (סוס"י לד בפתיחה לקונטרס תיקון סופרים בד"ה ומה שהביא ראה משי"ן) שאין ענין שי"ן של קמטי תפילין לדמות אותה לכתובת אותיות, ולכן לא דקדקו לעשות עליה תגין.

¹⁴ מ"ב קצ

¹⁵ מ"ב סי' לג כג ובה"ל לט ב ד"ה כל

¹⁶ וכן כתב במלאכת שמים (כלל יח אות יד). וכן כתב בשו"ת זרע אמת (או"ח סי' ח), שכל דבר שהוא מהלכה למשה מסיני צריך לעשותו לשמה. אבל בשו"ת זבחי צדק (ח"ב או"ח סי' ד) הביא שבשו"ת דבר שמואל (סי' יט) משמע שחולק וסובר שאין צריך לעשותה לשמה. וכתב שהוא תלוי במחלוקת השו"ע והרמ"א (סי' לג ס"ד) לענין השחרת הרצועות, שלדעת השו"ע יש להכשיר, והביאו הקול יעקב (סקקצ"ה, ר"ה, רל). ועיין משנת הסופר (סי' כב ס"ד ביאור"ס ד"ה נתפרים) שהאריך להוכיח שגם לדבר שמואל יש לפסול.

¹⁷ מ"ב ס"ק קצג ובבית יוסף כתב בשם הארחות חיים שיזהר שלא לעשות את השי"ן בדפוס, שאם עשה בדפוס לא יצא, מפני שהוא כחק תוכות. והב"י הוסיף, ושמעתי שהאשכנזים נזהרים בכך, שמקמטים העור במלקט על ידי כפילה, שכופל מהעור עד שנעשים סעיפי השי"ן בחקיקת ירכות, אבל אנו נוהגים לעשות השי"ן בדפוס. ועיין בדרכי משה שהביא מהאור זרוע שעושין על ידי דפוס ואין לחוש בזה משום חק תוכות. ומשמע מהאור זרוע שאפילו שי"ן הנעשית על ידי חק תוכות ממש כשירה, משום שלא נאמר כתיבה בשי"ן של בתים. אולם בסוף דבריו כתב האור זרוע כי מנהג זקנים לעשות את השי"ן דוקא על ידי קמטים ולא על ידי דפוס, וכן כתב השו"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

דלכתחלה טוב למנוע מזה. וי"א דזהו יותר הידור וכן המנהג פשוט כהיום לעשותם בדפוס מפני שעי"ז יש לו תואר שי"ן בחוליותיה וזיונה יותר מהשי"ן המקומטת מהעור כן המנהג להקל בזה.

ואפילו אם עשה רק לוח אחד עם אות שי"ן בולטת, ודחק עליו העור עד שנעשה צורת אות שי"ן בולטת, יש להקל.

ואם עשה לוח עם אות שי"ן שוקעת, ודחק עליו העור מבחוץ עד שנעשה צורת שי"ן בולטת, בדיעבד¹⁸ יש להקל גם בזה.

בבתים העשויים בזמננו מעור בהמה גסה, ואי אפשר לקמט אותם בצבת כיון שהעור עב וקשה, דרך עשיית השי"ן היא כך:

מלחלים את העור עד שיתרכך, לאחר מכן מכניסים אותו בדפוס שהאות שי"ן שקועה בו, וכיון שהוא חק תוכות חוזרים ומוחקין את השי"ן על ידי ברזל חלק, ועתה נקל להוציא את השי"ן בכלי על ידי חק יריכות.

ולפני שמבטלים את השי"ן, צובעין אותה בעט, כדי שאחר כך יכירו את מקומה ויצורתה. ושוב מחזירים את הבית לדפוס שהשי"ן שקוע בו, שגומר את השי"ן בצורה יפה ומהודרת.

יש נוהגים באופן אחר, שמיד לאחר שיתרכך העור לוחצים על העור כלפי חוץ בעזרת מברג כצורת שי"ן, ואחר כך מכניסים אותה בדפוס ליפותה כצורת שי"ן נאה.

אם טעה ועשה שי"ן של שלשה ראשים משמאל המניח התפילין, ושי"ן של ארבעה ראשים מימין המניח התפילין, כשרים הבתים.

אבל אם עשה שתי אותיות שי"ן של שלשה ראשים, או שתיים של ארבעה ראשים, וכל שכן אם החסיר לגמרי שי"ן אחת, פסולים הבתים¹⁹.

¹⁸ אופן זה הוא ודאי חק תוכות, כיון שאינו עושה מעשה בנוף האות אלא בסביבותיה, והיא נעשית ממילא על ידי ששקעו צידיה ונדחקו. ודעת האו"ז (סי' תקסג), הביאו הדרכי משה (סקי"ח), וכן נקט בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' לח), שכשר כיון שלא נאמרה בה כתיבה. וכן כתבו מור וקציעה, מקור חיים (אות מב), אליה רבה (סקס"ד) שו"ע הרב (ס' סה), עבודת היום (סק"ז), מאיר עיני סופרים (סי' יח ס"ז סק"א), מלאכת שמים (כלל יח ס"י ובינה סקמ"ו), וקסת הסופר (סי' כא אות ח). ובמקדש מעט (סקקע"ג) כתב שכשאינו יכול להשיג אחרות יכול אף לברך עליהם. אולם שו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סי' קיד), תשובת שאילת דוד (נדפס בסוף ספר אמרי שפר), ישועות יעקב (מנכד המחבר סוס"י לב), שו"ת סת"ם (סי' א) וקנאת סופרים (סי' לד). ובהנהות מהריק"ש (אות מב) כתב שהפוסלים הם הרוב.

¹⁹ סמ"ב וס"ק קצ"ד קצ"ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

אם חתך חתיכת קלף או עור בצורת שי"ן, והדביקה על הבתים, פסול ואין הדבר מועיל כלל²⁰.

ג. וצריך שיגיע חריץ למקום התפר

צריך שיגיע²¹ הקצה התחתון של השי"ן שבבית התפילין של ראש עד מקום התפר, דהיינו עד החלק העליון של התיתורא²². והיינו בין בשי"ן שמצד ימין ובין בשי"ן שמצד שמאל²³. ואם אינו מגיע עד התפר, כשר בדיעבד. כל שיש צורת השי"ן עליו²⁴.

ויהיה כולו נראה מבחוץ²⁵. ואם נכנס מעט מן השי"ן לתוך התיתורא, אבל ניכרת צורת השי"ן מבחוץ, יש להקל.

ואם נכנס מעט בתוך התיתורא עד שאין לו עי"ז תמונת שי"ן כראוי צ"ע.

וצריך שיגעו היודיים של השי"ן למטה בחלק התחתון של השי"ן, בין בשי"ן של שלשה ראשים, ובין בשי"ן של ארבעה ראשים²⁶. לעיכובא הוא אפילו בדיעבד וצ"ע.

ואין חילוק בין הימני להשמאלי ובהשמאלי בעינן ששני היודיים יהיו נוגעין למטה בשוליה ואם אחד נוגע ואחד אין נוגע פסול ואם שניהם אינם נוגעים יש להקל בדיעבד בהשי"ן השמאלי²⁷.

²⁰ ס"ק קצ"ב וכן מסיק בחזו"א או"ח סימן י"א סק"ח.

²¹ שו"ע ונו"כ שם מג.

²² בספר ברוך שאמר ובספר מעמי התפילין (להקדמון רי"ט ליפמן) כתבו שיש לעשות את השי"ן גבוהה עד שני שלישי בגובה דופן הבית, ונאמרו בזה רמזים וטעמים נפלאים על זה, וכיום לא נהגו כן. אבל אין למשוך את השי"ן עד סוף גובה הבית ממש, וכן צדדי השי"ן לא יגיעו עד סוף רוחב הבית, ועל ידי כך יהיה דופן הבית כעין היקף גויל של השיני"ן. תפארת אריה (פ"ג), תפלה למשה (פ"ה אות מז).

²³ מ"ב קצו קצה

²⁴ מ"ב שם קצו

²⁵ והמעט דצריך שיהא כל השי"ן נראה ולקיים מה דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וא"ר אלעזר אלו תפילין שבראש שם ה' נקרא ר"ת שי"ן. מ"ב ר

²⁶ מ"ב קצו קצו"ר' ובה"ל ד"ה שגם

²⁷ מ"ב קצה קצט דע דמח"א משמע דספוקי מספקא ליה לדינא אי כהב"ח וסייעתו או כהמ"א ע"כ נ"ל אף דאנו מכריעין במ"ב דלכתחילה יותר טוב שיגעו גם היודיים שבשי"ן השמאלי לשולו התחתון מ"מ בדיעבד אין להתמיר בהם לפסול אחרי דלדעת הרבה גדולים גם לכתחילה לא יגעו וכן הפמ"ג לא כתב רק דכן ראוי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסנת מנחות

ד. האי קילפא דתפילין צריך למיבדקיה דדילמא אית בה ריעותא ובעינא כתיבה תמה ולינא ... לא צריך קולמוסא בדיק לה

יהיה הקלף שלם²⁸ שלא יהא בו נקבים שאין הדיו עובר עליו, דהיינו שלא תהא האות נראית בו חלוקה לשתיים.

אולם אם²⁹ הוא קטן כל כך עד שכשמעביר עליו בקולמוס נסתם הנקב בדיו ואין הנקב נרגש בקולמוס כותבין עליו. אף על פי שנפל מעט דיו במקום ההוא ונראה נקב דק כנגד השמש כשר³⁰.

אבל אם ניקב כ"כ שאין הדיו עובר עליו פסול שהאות נראית חלוקה לשתיים על ידו ואפילו אם הנקב באמצע עובי האות בגגו או בירכו ודיו מקיפה מכל צד פסול.

לעשות כהמ"א אם לא היכא דיו"ד אחד נונע ואחד אינו נונע דאז ממ"נ פסול וכמו שכתב הח"א. ודע עוד דלפי דברי הגדולים שסוברים דש"יין שמאלי לא יגעו היודיין שלו בשולו ה"ה דגם היודיין שלו גופיהו לא יהיה להם תמונת יוד כמו בהש"יין של ג' ראשים אלא יהיו כמין קוין פשוטים אכן לפי פסק המ"א שאין לחלק בין הימין להשמאל גם בזה אין לחלק. ואם עשה בש"יין של ד' ראשים [ומכש"כ בשל ג' ראשים] קוין פשוטין והן מגיעין עד שוליהן הוא תרתי דסתרי [פמ"ג] ופסול. בה"ל וכן

²⁸ שו"ע ונו"כ שם יג

²⁹ מ"ב לב

³⁰ והוא מהב"ח ואולם נחלקו אחרונים בדעת הב"ח. יש סוברים וכן כתב הלבושי שרד (מ"א סקמ"ו ד"ה עסט"ו), וכן כתב בגידולי הקדש (סק"ז) בדעת הפמ"ג (מש"ז סק"ז) שלא התיר הב"ח אלא אם בעת הכתיבה, כאשר הדיו לח, נסתם הנקב לגמרי ואינו ניכר אף כנגד השמש, ואז נחשב שנכתב בכשרות אף אם אחר כך, כאשר יתייבש הדיו, יפול הדיו ויראה הנקב נגד השמש. ויש סוברים וכן כתב גידולי הקדש (שם) ומקדש מעט (סקל"ג), ושכן משמע בעולת תמיד ובאליה זומא, וכן בשו"ע הרב (סי"ז) שתלה את טעם ההיתר בכך שנקב שאינו ניכר לעין אינו חשוב נקב. שכל שיסתם הנקב בדיו בעת הכתיבה והדיו עובר עליו כעל שאר הקלף בלא שמרגיש בקולמוס, יש להכשיר, גם אם בעוד הדיו לח אפשר להבחין בנקב לאור השמש, שכיון שאינו ניכר בדרך קריאה לא הקפידה תורה בכך. ודעת המשנ"ב נראית כשיטה השניה, לפי שסתם ולא כתב שההיתר הוא דוקא כשנפל הדיו לאחר שנתייבש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ולפיכך אין צריך לבדקו מראש כיון שנקב קמץ הקולמוס אינו מתעכב שם כשכותב ניכר שאין בו נקב והסופר יבין מאליו, ואם מתעכב נפסל³¹.

ה. רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ... כאן מבפנים כאן מבחוץ

עוד התבאר במסכת שבת שם שעור הרצועות³² צריך שיהיה מעור בהמה חיה ועוף המהורים³³, וצריך שיהיה מעובר לשמו. ורצועות בין מעור בין מקלף³⁴, כשרות.

והלכה למשה מסיני שיהיו הרצועות שחורות מבחוץ לצד השער שהוא מקום החלק³⁵, ואם השחירם מבפנים ולא בחוץ לא מהני וצריך לחזור ולהשחירם מבחוץ.

אבל מצד פנים יעשה מאיזה צבע שירצה, חוץ מאדום. אך להרמב"ם צריך להשחירן גם מבפנים כמו שהבתיים הם שחורין ואין אנו נוהגין כהרמב"ם³⁶. ועל פי קבלת האר"י ז"ל מובא להדר לנהוג כהרמב"ם להשחיר כל צדדי הרצועה מצד פנים ומצד חוץ³⁷. אך לא ראינו שגדולי הדורות נהגו כך.

³¹ ב"ח שם מהנמוק"י

³² שו"ע ונו"כ שם לג ג

³³ עיין במ"ב וכתב הפמ"ג בפתיחתו איני יודע אם מה"ת או מדרבנן ונ"מ להקל בספיקן אם אינו יודע אם טהורה או טמאה גם בעיבוד לשמה אם יש ספק נראה להקל דהוה דרבנן וספיקו לקולא. ועיי"ש עוד לענין חיפוי עור תפילה של יד ועיין ברמב"ם פ"ג מהלכות תפילין הלכה ט"ו דכלל את החיפוי והרצועה בחדא גוונא ועיין לעיל בסי' ל"ב בט"ז ס"ק כ"ז ובפמ"ג שם. בה"ל שם ד"ה עור

³⁴ וקלף המעובר לסת"ם צ"ע אי מותר לעשות רצועה מזה. בה"ל שם רצועות

³⁵ מ"ב ב

³⁶ מ"ב כא ובשם הגר"ח קנייבסקי מובא שהחזו"א הורה שלא לשנות מן המנהג, שכיון שהמנהג שלא לצבוע נחשב שקיבלנו במסורת שכן הדין. עיין מאיר עוז ע' תסא. ועיי"ש בשם הגרא"ל שמיינמן שמ"מ יש בזה מעלה שהרצועות הצבועות מב' הצדדים, הצבע נספג היטב ברצועה ואינו יורד. ובשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' מז. כתב שאין להורות כן דרך הוראה, אבל יחידים שירצו לנהוג כן תבוא עליהם ברכה.

³⁷ אמנם למעשה בעלי השו"ע ונושאי כליו וכל גדולי הפוסקים אהריהם לא כתבו כן אפילו לא לשם הידור בעלמא, וגדולי וצדיקי הדורות אשר היו מהדרין ומדקדקין מאד בהידור המצוות בכל זאת לא נהגו לצבוע אף לא חודי הרצועות, אף כי מבחינת המעשה אין כל קושי בכך, ובודאי יש דברים בנג, והנה להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם, ולא בכדי הדגישו הב"י והדרכי משה לאחר הביאם דברי הרמב"ם "ולא נהגו כן", וגם על פי המקובלים נחלקו הדיעות איך לנהוג למעשה, ולכן מלבד אלו אשר קבלה ומסורת בידם בזה,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ויש להסתפק³⁸ אם מן התורה די שישחיר בכל אחד עד כדי שיעורו והשאר הוא למצוה ולנוי בעלמא או דילמא כיון דמחוברת כולה כאחד צריכה להיות כולה שחור וגם צ"ע בדיעבד אם לא השחיר חתיכת הרצועה הנכנסת להמעברתא.

מצוה להשחירן עד שיהיו שחורות כעורב ואם נתישנו ונתמעך מהן השחרות צריך להשחירן מחדש, ובמקום הידוק הקשר מצוי מאד להתמעך השחרות ויש לזהר בזה מאד³⁹.

אך חלק הרצועה שנכנסת בתוך הקשר אין קפידא כיון שלעולם אינו נראה מבחוץ, וכן במקום שהרצועה מתקפלת ונהפכת עקב עשיית הקשר אף אם רואים מבחוץ הצד הפנימי של הרצועה, אין צריך להשחיר.

מה שמצוי מאד שנעשה ברצועה כעין נקודות וסדקים לבנים, כל שנראה כשחור כולו אף שבעיון פה ושם חסר שחרות אין צריך לתקן, ויש הכותבים להקל עוד יותר שכל שרוב הרצועה שחורה כשירה לברכה, אך בודאי לכתחילה יש לתקן שיהיה שחור כולו כהוגן.

הצבע שבו משחירים הרצועות אסור שיהיה מדבר טמא⁴⁰, שצריך שיהיה בכל מעשה התפילין 'מן המותר בפוך', אבל מה שנוהגים למרוח כעין לק שקוף על הצבע למען יחזיק ימים רבים מעיקר הדין אין פסול אם נעשה מדבר טמא.

או אלו אשר כל מעשיהם מכוונין עפ"י תורת האר"י ז"ל ותלמידיו, אין להנהיג בזה דרך הוראה ואף לא בחודי הרצועות ואף לא כחומרא בעלמא.

ונוהגים להשאיר צד הפנימי נקי וחלק בצבע העור בלי שום צביעה כלל, ויש להדר שלא יהיה שם מנומר במיני צבע וקשקושי עט וכדו', משום נוי מצוה, וכל שכן שלא יהיה דבוק שם דבר שיש בו ממשות כפיסות נייר וכדומה משום חשש הציצה.

³⁸ ס"ג וסק"כ ובה"ל ד"ה מבחוץ וד"ה הלכה וד"ה הרצועות

³⁹ מ"ב שם יט ומבואר בדבריו שלענין שחרות הרצועות לא אמרינן דין רובו ככולו, אלא בעינן שיהא כולו שחור. אולם עיין דעת קדושים, ומקדש מעט סק"י שהסתפקו בזה, ועיין שו"ת מהרש"ג ח"א סימן ז, שו"ת שלמת חיים (סימן מ) דבדיעבד כשר ברובו. ובאמת הדין דרובו ככולו הוא רק בדיעבד, אבל לכתחילה צריך כולו.

ולענין שיעור השחרות כתב בהליכות שלמה תפלה, פ"ד סכ"ח. שהשיעור הוא כל שנחשב שחור לפי ראות העין, אף שישנם נקודות שאינן שחורות, וכ"כ בחוט שני יו"ד ח"ג עמ' קס"ט. שצריך שייראה שהרצועה אינה שחורה, ועל כן אם כשמביטים על הרצועה בכללות אין ניכר המקום הלבן מחמת קטנותו לא מיקרי שהרצועה אינה שחורה. ובתשובות והנהגות ח"ב סימן כב. כתב שלכתחילה ראוי להחמיר כולו ממש, ובדיעבד כשנראה כולו, והביא בשם הגר"י קנייבסקי שהקפיד מאוד על שחרות הרצועות שיהיה ככולו ממש.

⁴⁰ תיקון תפילין (עמוד מ). ובישועות יעקב (סימן לב אות כז) כתב לגבי צבע השחרות של הבתים אם צריך להיות ממין טהור, שזה תלוי אם שחרות הבתים מעכב, א"כ צריך להיות ממין טהור, ואם אינו מעכב אלא הוא רק לנוי, א"כ אין צריך להיות ממין טהור. (ועיין במשנ"ב סימן לב ס"ק קפ"ד שהביא מחלוקת הפוסקים בזה אם שחרות הבתים מעכב). ולפי"ז לענין הצבע שצובעין את הרצועות, שהשחרות מעכב בהם כמו שכתב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ולכתחילה נכון שיהיה הצבע נספג בעור ולצבוע פעמים ושלוש עד שיהיה שחור כהוגן, אם כי גם באופן שאין הצבע נספג בעור אלא אפשר לקלפו אין לפסול, ומה שמושחים על העור קודם הצביעה איזה חומר מסויים למען הצבע יקלט וידבק היטב, אם חומר זה נבלע בעור ואין משאיר ממשות עליו כשר.

ההשחרה⁴¹ והעיבוד ועשיית הרצועה דהיינו חתיכתה מהעור צריך שיהיה לשמה ואם לא עיבדן או עשאן לשמן אינו מועיל אפילו אם ישחירן אח"כ לשמן⁴², ואם לא השחירן לשמן פסול⁴³. וצריך להוציא בפיו שעושה לשמה ובדיעבד אם לא הוציא בפיו רק בסתמא צ"ע אם יכול לסמוך על מה שנעבד לשמה דנימא דסתמא לשמה קאי ואפשר שאם יחזור וישחיר שנית בפירוש לשמן מהני.

וטוב שישחיר ישראל גם את עור הבתים לשמן, ולא נכרי. ובדיעבד כשר אם השחיר עור הבתים.

קטן כשר⁴⁴ להשחיר הרצועות ולחותכן אם גדול עומד ע"ג ומצוהו לעשות לשמה.

אם השחירן גוי וישראל עומד ע"ג ומצוהו לעשות לשמה כשר כדלעיל סי' ל"ב דין נ"ה אבל אם לא עמד ע"ג פסול ואפילו חזר ישראל והשחירן לשמן צ"ע. ואפשר שאם השחירו גוי יש לו תקנה שיצבענו ע"ז במראה סיקרא או ירוק או לבן וכה"ג ועל זה ישחירנו וצ"ע וי"א שישחיר בצד השני של הרצועות לשמן ויהפך הצד שהושחר לשמן למעלה וכ"ז הוא דוקא אם אין לו רצועות אחרות⁴⁵.

ו. תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני ... בתפרן ובאלכסונו

השו"ע בסעיף ג, ודאי שצריך ממין טהור. ובנודע ביהודה (ח"א סו"ס א) כתב לגבי שחרות הבתים שיש להסתפק אפילו אם הוא לעיכובא, שמא אין צריך מן המותר בפיך כיון דאינו אלא הזותא בעלמא, וכתב שאעפ"כ יש להחמיר, ואפילו לדעת הפוסקים שאין השחרות לעיכובא אפ"ה טוב להחמיר שיהיה הצבע מן המותר. ובתשובה מבין הנובי"י (מהדו"ת סימן ג) הכריע דלגבי רצועות כיון שהוא הלל"מ צריך שיהא מן המותר. ובשו"ת ראש לראובני (סימן ב) כתב דאפילו אי שחרות הבתים מעכב א"צ שיהא מן המותר בפיך, כיון דאינו אלא הזותא בעלמא שאין בו ממשות כלל.

⁴¹ ד וס"ק י"ח ובה"ל ד"ה אפילו וד"ה פסול

⁴² דלא כהבאר עשק וראיתי בספר דמשק אליעזר ס"ק י"א שר"ל דהגר"א סובר כהבאר עשק עיין שם ובאמת ג"ל פשוט דאינו כן רק דכונת הגר"א דכיון דחזינן דציותה התורה שיהיה העור מתוקן כל צורכו אפילו בהשחרות עאכ"ו בעצם התיקון של העור דהיינו העיבוד שצריך שיהיה בו ואין זה בכלל ק"ו מהלכה דאין זה אלא גילוי מילתא. בה"ל שפן וצריך

⁴³ מ"ב יח

⁴⁴ ס"ק כ"ג ובה"ל אבל

⁴⁵ ס"ד וס"ק כ"ד ובה"ל ד"ה מבחון וד"ה פסול ועיין לעיל דין י'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

חלקי הבית של התפילין

ה"קציצה" – החלק הבולט מעל התיתורא, משני צדדיו הקוקה האות שי"ן.

ה"תיתורא" – המלבן השוכב מתחת לקציצה, עשויה משני חלקים תיתורא עליונה ותחתונה ומסביב להן תופרים בגיד לסגור את התפילין אחרי שהוכנסו הפרשיות.

ה"מעברתא" – החלק האחורי בתיתורא שהרצועה עוברת דרכו.

ששה הלכות למשה מסיני המעכבות בחיפוי העור דהיינו בקציצה וברצועות של התפילין נמנו ברמב"ם⁴⁶, שתהיה הקציצה מרובעת⁴⁷, ויהיה רוחבה ואורכה שווה⁴⁸, דהיינו שתהיה עם

ד' זוויות שוות⁴⁹. והתפירות⁵⁰ שתופרים בהם את התיתורא⁵¹ לקציצה שמספרם י"ב, [ג' בכל צד]⁵² יהיו מרובעות⁵³, בין מלמעלה בין מלמטה⁵⁴. ומשיכת התפירות לא תקלקל את צורת המרובע⁵⁵, ויעשה גם התיתורא מרובעת,

⁴⁶ תפילין פ"ג א. והובאו גם בחינוך, מצוה תכא ויש חולקים בחלק מהם ראה לקמן.
⁴⁷ שו"ע לב לב, ועיין בגר"ח (סמנסייל) סי' רצו, שכתב בדעת הרי"ף שלא צריך להל"מ כיון שהנחת דבר עגול אינו הנחה.

⁴⁸ עיין שלמי הגבורים ז: אות ג שיש חולקים, וראה תוס' שם ד"ה תפילין.

⁴⁹ מנחות לה, וברש"י שם, מגילה כ"ד.

⁵⁰ רא"ש הלכות קטנות-תפילין ט' שכך נוהגים אף שאין משמע כן ברש"י ע"ש.

⁵¹ ועיין בתרומה [רט פסקים] וברא"ש שם שהסתפקו אם תופרין בשפה או שנשארים שולי עור, ונפסק ברא"ש ובמ"ב לב רכז שישיר.

⁵² שמושא רבא, שו"ע סי' לב סעיף נא.

⁵³ שו"ע שם.

⁵⁴ משנ"ב סי' לב ס"ק קעד וקעז.

⁵⁵ רש"י מנחות לה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ויהתכנה משתי הצדדים במקום המעברתא שתראה מרובעת⁵⁶. וגובה הקציעה יכול להיות יותר מאורכה ורוחבה⁵⁷. ואין שעור לגודל הקציעה⁵⁸, ומ"מ לא יעשה קטנים יותר מאצבעיים על אצבעיים⁵⁹.

אם לא עשה מרובעות מעכב בדיעבד, ומ"מ אם אין לו תפילין אחרים יניחם לע"ע בלא ברכה וכשיזדמן לו תפילין אחרים יניחם⁶⁰.

ז. העושה תפילתו עגולה סכנה ואין בה מצוה

המניח תפלה של יד⁶¹ על פס ידו או של ראש על מצחו הרי זה דרך צדוקים, העושה תפלתו עגולה כאגוז אין בה מצוה כלל, אם ציפה הבתים בזהב⁶², או בעור שאינו כשר לעשות ממנו בתים, כגון של בהמה טמאה שדיבק לבית הרי אלו פסולים. ואפילו שעשה עור מתחלה מבהמה טהורה ואח"כ ציפה על אותו עור והדביק⁶³ מבהמה טמאה⁶⁴, אפ"ה פסולים, ואפילו חתך במקום השיני"ן שהשי"ן נראה⁶⁵.

מותר⁶⁶ למשוח לאק או שמן בתחתית הבית, למנוע זיעה ורטיבות או כדי להצליל העור, ואין בזה איסור כיון שהוא שקוף וצלול בטל הוא להבית, וכן בכל חומר שנבלע לגמרי בתוך העור כדי לחזקו, וכמו שרגילים לעשות בפנינות הבתים, אין בזה חשש.

⁵⁶ רא"ש הלכות קטנות-תפילין ט ב. משנ"ב סי' לב ס"ק קעז.

⁵⁷ רמ"א מב למ.

⁵⁸ שו"ע לב מא.

⁵⁹ מ"ב קפט, ופירש דהיא דעת הגאונים, ויש לחוש לדבריהם.

⁶⁰ מ"ב שם קעג

⁶¹ רמב"ם הלכות תפילין ומוזוה וספר תורה פרק ד הלכה ג

⁶² שו"ע ונו"כ או"ח לב מה ובמעם האיסור בציפוי זהב נחלקו האחרונים אם משום שהבתים צריכים להיות גלויים ואין להוסיף עליהם ואפילו לצורך לנאותם, ובחיי אדם (שם) דאיסורו כעין איסור ציפוי עור בהמה טמאה, כיון שאין בציפוי זהב איסור או היתר ואינו בגדר מן המותר בפ"ד.

⁶³ עיין ערוה"ש פח

⁶⁴ הפמ"ג וכתב עוד הא עור כשר ע"ג עור כשר ושי"ן נראה כשר אף על פי שאין בית רואה אויר כיון שהשי"ן נראה ולפ"ז כ"ש אותן שעושיין צבע עב שמצהיב תפילין דאין לחוש וגם השי"ן נראה היטב עכ"ל וזהו שכתבנו במ"ב ס"ק קפ"ה בשמו. ביאור הלכה שם

⁶⁵ מ"ב שם רכא

⁶⁶ הליכות שלמה פ"ד הע' מ"ד בשם הגרש"ז אויערבאך וצ"ל, שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' י"ד וח"ח סי' ד', וכעין כל לנאותו אינו חוצין, ה"ה בזה שעשוי לשמרו ולחזקו, וכמ"ש בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד סוס"י רפ"ח, שו"ת יבי"א ח"א סי' א' וב'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ה. כל זמן שפני טבלא קיימת כשירות... נפסקו שתיים
כשירות שלש פסולות... זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד
זה פסולות... בחדתתא אבל בעתיקתא לית לן בה... כל
היכא כי מיתלי ביה בשלחא והדר חלים עתיקתא ואידך
חדתתא

נקרע עור הבתים⁶⁷ בתפילין של ראש, בין
במחיצות שבין הבתים, ובין מבחוץ, כל עוד
עור התיתורא נשאר שלם, אם היה הקרע
בבית אחד בלבד, כשר.

הראשונים כתבו לשון 'נקרעו', ונחלקו
הפוסקים בדין נקב יש פוסלים⁶⁸, ויש
מכשירים⁶⁹.

וכן אם היו הקרעים בשני בתים זה שלא כנגד
זה, כגון בבית הראשון ובבית השלישי, אפילו היה קרע אחד בבית הראשון
מצידו הפנימי, ובבית השלישי היו שני קרעים משני צדדיו, כל שיש ביניהם
בית אחד שלם כשרים. אבל אם נקרע מבחוץ אפילו בבית אחד יש להחמיר.

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שם לג א

⁶⁸ ברוך שאמר (עמ' כו), שו"ת פנ"י (ח"א או"ח סימן י), עדות הגר"ה ל"ש בשם החת"ס ואמרי אש (הובא בשו"ת
מהר"ם שיק או"ח סימן כ), קסת הסופר (סימן כד, לשכת הסופר סק"א), שו"ת שואל ומשיב (מהדו"ג ח"א סימן
רצח), מקדש מעט (סימן לג סק"ב - ה - ו), שו"ת מהר"א הלוי (ח"ב סימן סה).

⁶⁹ שו"ת דברי חיים (ח"ב סי' ג, ה) שו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' יט - כא), תפארת אריה (פרק נ"א ס"א) שכתבו
שאינן נקב פוסל בתפילין, שו"ת בית שערים (או"ח סימן כו). ובשו"ת שבט הלוי (ח"א סימן יד) כתב שמצא
להדיא בשיטה מקובצת (מנחות לה ע"א אות יג) כדברי המחמירים שכתב 'שלא יהיה בה נקב'. אולם אם היה
הנקב קטן מאוד שאינו נראה אלא כנגד השמש, כתב במשנת הסופר (סי' כד ביאור הסופר ד"ה הבתים) דיש
להקל, והראיה שהרי השו"ע בסימן לב (סל"ז) הכשיר לעשות הבתים מעור עוף, ובשבת קח ע"א אמרו שא"א
לעור העוף בלי נקבים, וע"כ כמו שאמרו שם שכל נקב שהדיו עוברת עליו אינו נקב. ומראה זו כתב הבה"ל
שם (סעיף כה סוד"ה אות) להכשיר בנקב באמצע האות. ובספר זכרון אליהו (פי"ב סוף סימן ה) כתב דיש
להקל בנקב שאין האור עובר דרכו, ובפרט שהרבה אחרונים הקילו בנקב כל שהוא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ואם היו הקרעים בשלשה בתים, פסול.

ואם היו קרעים בשני בתים הסמוכים זה לזה, כגון שהיה קרע אחד בבית השני בדופן הימנית שלו, והקרע השני בבית השלישי בין בדופן הימנית שלו ובין בדופן השמאלית שלו, אפילו היה קרע אחד למטה סמוך לתיתורא, והקרע השני למעלה סמוך לראש הבית⁷⁰, אם היו הבתים ישנים פסול שכבר נתקלקלו מחמת יושנן, ואם היו הבתים חדשים כשר⁷¹. וי"א⁷² להיפך שבחדשים איגלאי מילתא דעור מקולקל הוא כיון דבזמן מועט נקרעו פסול ובישנים כשר. ומנהג האשכנזים שפסול בין בתפילין חדשים בין בישנים, ואפילו נעשה הקרע ע"י סכין שאין העור מקולקל ואין חששות הנזכרים, יש להחמיר, מיהו בזה מהני דיבוק כיון שאנו יודעים שאין העור מקולקל אף לאלו שנוהגים לעשות תפילין מעור אחד⁷³.

ואלו הם חדשים ואלו הם ישנים: כל שאם היו מושכים אותם ברצועות הבית מתפשט ונפתח, הרי אלו חדשים,⁷⁴ ואם אינו נפתח הרי אלו ישנים.

וכל זה למנהג הספרדים ועדות המזרח שקבלו עליהם הוראות מרן השלחן ערוך, אבל למנהג האשכנזים, כל האמור אינו אלא שמחוץ יהיו הבתים שלימים מכל הצדדים וגם התיתורא שלימה ואין ניכר מבחוץ אז כשר בין בתפילין חדשים בין בתפילין ישנים. אך אם היה הקרע בבית⁷⁵ התפילין מבחוץ, או בתיתורא, פסול בכל ענין.

היה הקרע בבית התפילין של יד, או בתיתורא, פסול בכל ענין⁷⁶.

וכן אם היו הקרעים במחיצות שבין הבתים, והיו הבתים סמוכים זה לזה, וכל שכן אם היו הקרעים בשלשה בתים, פסול בין בחדשים ובין בישנים. ואם היו הקרעים בשני בתים שאינם סמוכים זה לזה, כגון בבית ראשון ובבית שלישי, כשר.

⁷⁰ מ"ב ג

⁷¹ דעת המחבר

⁷² ברמ"א שם

⁷³ מ"ב שם

⁷⁴ הו לאותן שעושיין המעברתא מהעור שעשו ממנו הבתים אבל לאלו שהמעברתא עור בפני עצמו אין שייך

לומר כן. מ"ב ה

⁷⁵ מ"ב שם ו

⁷⁶ מ"ב ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

אם נמצא נקב קטן בעור הבתים, דינו כדין נקרע עור הבתים האמור לעיל בסעיף הקודם. ומכל מקום אף למנהג האשכנזים, אם היה הנקב קטן ביותר עד שאינו נראה אלא כנגד השמש, יש להקל.

אם בשעת עשיית הבתים חתך העור בסכין, דינו כדין עור שנקרע מעצמו.

אם נחתך העור בסכין באופן שפוסל את הבתים, רשאי לתקנו על ידי שידביק מקום הקרע או יתפרנו. אבל אם נקרע העור מאליו, אין תיקון על ידי הדבקה או תפירה מועיל כלל. ומכל מקום אם היה הקרע במקום שיש מחלוקת הפוסקים אם פסול, יש להקל לתקנו, ורשאי אף לברך עליו.

דף לה:

ט. איפסיק ליה רצועה דתפילי א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם כתיב שתהא קשירה תמה ... מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאז אמר פוק חזי מה עמא דבר

אם נפסקה הרצועה⁷⁷, תוך השיעור הצריך לה אין הדבר מועיל אם יקשרנה⁷⁸, אך יש מתירים לתפור מצד פנים⁷⁹, וי"א מה שמקיף ממנה הראש, ובשל יד כדי שתקיף הזרוע לקשור התפלה עם הזרוע וכדי שתמתח עד אצבע אמצעית ויכרוך ממנה על אותו אצבע ג' כריכות ויקשור, אין להם תקנה לא בקשירה ולא בתפירה.

אך אם היה הקרע ברצועות התלויות היוזרות מן הראש, רשאי לתפור. (ורשאי אף לברך על תפילין אלו). ובשל יד כל יתרון האורך שהוא בשביל שכורך הרצועה כמה פעמים סביב הזרוע, אין התפירה והקשירה פוסלים בה. וכן עיקר.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שם לג ה

⁷⁸ ופסול מן התורה דכתיב וקשרתם ודרשו חז"ל קשר תם דהיינו הרצועה שקושר בה התפילין תהא תמה ושלימה ולא קשורה. מ"ב שם כו

⁷⁹ כדי שלא יהיה מינכר מבחוץ כלל וכ"ש אם מקום התפירה כנוס לתוך המעברתא דשרי לדעה זו. מ"ב כז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

לפיכך אם נפסקה⁸⁰ הרצועה ונשאר ממנה מה שמקיף הראש ועוד שני טפחים לכאן ולכאן, ובש"י אם נשאר כדי שתקיף הזרוע לקשור התפלה עם הזרוע וכדי שתמתח על אצבע אמצעית, ויכרוך ממנה על אותו אצבע ג' כריכות ויקשור, אף על פי שאין בו לכרוך הכריכות שעל הזרוע כשר, ויכול לברך עליו, אפילו אינו מחבר הרצועה שנפסק. אך יותר טוב שיתפרנו בגידין מצד פנים למנהגנו שעושים כריכות.

ואם נפסק בתוך⁸¹ השיעור הנ"ל בשל ראש, אם יכול להתיר הקשר ולמשוך הרצועה לשני הצדדים שישארו שני טפחים לכאן ולכאן יעשה כן, ויכול לברך עליו בשעת הדחק.

ואם נפסקו שני הרצועות⁸² משני הצדדים ולא נשאר לו כ"א מה שמקיף הראש ונאבד הרצועה כך שאינו יכול לתפור, ואין לו שום עצה יניחנו בלא ברכה, וכן בש"י בתוך שיעור הנ"ל לא יברך.

ובשעת הדחק כשאין לו רצועה אחרת, ואינו יכול לשאול תפילין מאחר, ואם לא יתפור הרצועה יתבטל לגמרי ממצות תפילין, רשאי לתפור הרצועה מצד פנים, באופן שלא תהיה התפירה ניכרת מבחוץ כלל, אפילו אם נקרעה הרצועה במקום שמקיף הרצועה על הראש, או על היד במקום הקיבורת. ועדיף שיתפור בגידים. ואם אין לו גידין יתפור בחוט מפתן או משאר מינים. ומכל מקום לא יברך⁸³ על תפילין אלו שנתפרה הרצועה במקום שמקיף ממנה על הראש או על הזרוע.

אבל בחוטין או בקשירה אסור בין בש"י בין בש"ר. אבל שלא בשעת הדחק יש להחמיר שלא יתפור ברצועה ש"ר, עד שיהיה הרצועה של ימין עד הטבור ושמאל עד החזה שלמה בלי תפירה, ובשל יד שיעור הנ"ל, בלי תפירה.

אבל יותר משיעורים אלו יכול לתפור אפילו בחוטין מצד חוץ ואפילו לקשור אך יותר טוב שיתפרנו לש"י בגידין מצד פנים למנהגנו שעושים כריכות⁸⁴.

⁸⁰ ס"ק כ"ח ובה"ל ד"ה אין התפירה וע"ל סי' כ"ז דין מ"א ומשכ"ש בשם החזו"א

⁸¹ בה"ל ד"ה אין התפירה

⁸² ולא נוכל להכשיר במה שנשאר גרדומין דהיינו הרצועה השנייה וכמו בציצית לעיל בסימן י"ב דהרי מסקינן במנחות ל"ה ע"ב דברצועות פסול גרדומין נומ"מ מחויב להניח התפילין אם נאבד הרצועה ואין לו שום עצה דשמא הלכה כהשיטות שסוברים דהאי וכמה שיעוריהו אשל יד קאי. בה"ל שם

⁸³ כי מעיקר הדין צריך להחמיר כה"א דספק תורה לחומרא אך כדי שלא יבטל לגמרי את המצוה יניחם עד שימצא אחרים. מ"ב שם כט

⁸⁴ ס"ה וסקב"ז כ"ח ובה"ל ד"ה אין התפירה וע"ל סי' מ"ב דין כ"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

י"א⁸⁵ שאם נקרע בש"י ותפרו צריך אחר התפירה שימתח מתחלה הרצועה השלמה ביושר עד האצבע, ואח"כ יחזור עם הרצועה הנקשר למטה, ויכרוך הזרוע, כמנהג דעד האצבע צריך להיות בלא קשירה ויש חולקין ע"ז⁸⁶, וכן מנהג העולם אך יזהר שלא יהיה מקום הקשירה על האצבע גופא, ואם תופר בגדין ומצד פנים מהני בודאי⁸⁷.
מה שאיזה⁸⁸ אנשים מחברים את הרצועה מיניה וביה בלא תפירה זה לא עדיף מקשר ואפשר דגריעא ממנה.

אם נפסקה הרצועה ברחבה ולא נשאר כשיעור שעורה, צ"ע אם רשאי לתפור⁸⁹.
אם נפסקה המעברתא מותר לתופרה⁹⁰.

י. גרדומי תכלת

יבואר להלן דף לח: בעזה"ת

יא. וגרדומי אזוב כשירין

מצות אזוב⁹¹ להזאת מי פרה שלשה קלחין וכל קלח וקלח גבעול אחד, נתפרדו הגבעולין ונשרו העלין אפילו לא נשאר מכל גבעול מהם אלא כל שהוא כשר ששירי האזוב בכל שהוא⁹².

יב. וכמה שיעורייהו ... עד אצבע צרדה

אורך⁹³ רצועה של יד כדי שתקיף את הזרוע ויקשור ממנה הקשר ותמתח על אצבע אמצעית (האמה) ויכרוך על אצבעו שלשה כריכות ויקשור.

⁸⁵ דעת המחצית השקל

⁸⁶ בספר שנות חיים להגאון מהר"ש קלוגר

⁸⁷ כי אפילו אם נחוש לחומרת המח"ש דזה מיקרי תוך השיעור מ"מ נראה פשוט שבודאי נוכל לסמוך בזה על ר"ת ושאר ראשונים דמקילין בתפירה. בה"ל ד"ה אם נפסקה

⁸⁸ שם

⁸⁹ ס"ק כט

⁹⁰ ס"ק כו

⁹¹ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה ד

⁹² זהו ששנינו וגרדומיו כל שהוא ופירש"י גרדומיו כשמוזין בו פעמים הרבה מתוך שגבעוליו רכים משתברים וכל שהוא המשתיר באגודה כשר ובלבד שישתייר מכל אחת ואחת כל שהוא שתהא שם אגודתו קיימת.

כס"מ שם

⁹³ שו"ע ונו"כ כז ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ואם פיתח משיעור זה יניח בלי ברכה אולם אם יש בה כדי לימתח עד אצבע אמצעית אף על גב שאין בו כדי הכריכות אין מעכב. וי"א שאם אי אפשר להשיג אחרות בשום אופן מברך עליהם⁹⁴.

ונוהגין לכרוך ז' כריכות⁹⁵ וצריך לעשות אלו הז' כריכות על הזרוע⁹⁶, ולא בנוהגין לעשות ג' כריכות על הקיבורת וד' על הזרוע ולכתחלה צריכה שתהא הרצועה ארוכה כשיעור זה ובדיעבד אם יש בה כדי לפשוט עד אצבע אמצעית ולכרוך עליו ג' כריכות ולקשור אין הכריכות שעל הזרוע מעכבות בדלעיל ויכול לברך.

הכריכות על האצבע יעשה אחר הנחת הש"ר. ויכרוך שנים בפרק התחתון הסמוך לכף היד ואחד בפרק האמצעי וי"א דתחלה אחד בפרק האמצעי ואח"כ ב' בפרק התחתון⁹⁷. המנהג בהרבה קהילות⁹⁸ שאחר שכורכין ג' הכריכות שעל האצבע, חוזרין וכורכין עוד ב' כריכות על גב היד להשלים צורת שיי"ן. אין לכרוך הרצועה על התיטורא כדי לחזקה על היד⁹⁹. ולדעת רבותינו המקובלים, יש לכרוך הרצועה סביב המעברתא, כדי להדק קשר היו"ד אל בית התפילין.

⁹⁴ בחזו"א או"ח סי' ד' סקי"ב

⁹⁵ מ"ב לא בערוך השולחן סי"ט. כתב שכורכין ז' כריכות כנגד שבעה תיבות שבפסוק 'פותח את ידך'. והאריז"ל כתב עפ"י הסוד שהוא כנגד שבע הנערות הראויות לתת לה. כה"ח סקל"ח.

⁹⁶ ונחלקו אחרונים אם מצרפים את שני הצאי הכריכות שבתחילה ושבסוף, או שצריך שבעה כריכות שלמות, בפתח הדביר סק"ד הביא ב' הדעות, ובכה"ח (סקל"ח) כתב שמדברי האריז"ל משמע שאינן מצטרפות, וכ"כ בבא"ח (וירא אות מו). ובשם הגר"ח כתבו שמנהגנו שלא לצרף את ב' הצאי הכריכות (מאיר עוז ע' קטז, דעת נוטה תפילין ת' רצא, ועיי"ש בהערה. וע"ע בדעת נוטה ציצית ת' שצא ובהערה שם). ויש שכתב שזהו ביאור משי"כ השו"ע ששה או שבעה, דהיינו לעשות ששה שלמים בצירוף ב' הצצאים הרי כאן שבעה (אורח נאמן סקי"ד). וע"ע קצוה"ש (ח"ב קו ע"א) ובפסקי סידור הרב סי' נא, שכתב לעשות ששה בצירוף ב' הצצאים, ועיי"ש שכתב שקודם יעשה הצי הכריכה העליונה ועוד ב' כריכות שלמות בקירוב זה אצל זה, ואח"כ להניח מקום פנוי מעט ולעשות עוד ד' כריכות שלמות וחצי כריכה באלכסון, והגרש"ז ברוידא זצ"ל העיד שכן היה המנהג בקלם ומעמם עפ"י הסוד. ולכן יש נוהגים בשמנה כריכות.

⁹⁷ מ"ב שם ל

⁹⁸ קצות השולחן (סי' ה אות יא), ספר שולחן מלכים על קיצור שו"ע בהלכה למשה (ס"ד סוס"ק פו), ועיי"ן שו"ת קנה בשם (ח"ב סי' כא) משי"כ בזה.

⁹⁹ שכבר נתקיים וקשרתם ברצועה שעל המעברתא וכמו בתפילין של ראש שתלוי ברצועה שבתוך המעברתא וכיון שאין מצוה כלל בכריכה לכן אין להניחה על התיטורא שיש בה קדושה יותר מן הרצועה. מ"ב לב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

יש נוהגים לכרוך הרצועה שלש כריכות סביב הזרוע למטה מבית התפילין, כעין אות שי"ן¹⁰⁰. ויש שכתבו שמנהג זה אינו נכון¹⁰¹, ושב ואל תעשה עדיף.

והנוהגין להניח הש"ר קודם שכורכין על הזרוע י"א שיכול לכרוך הרצועה על הקציצה שלא תמוש תפלה ש"י ממקומה עד שיניח הש"ר ואח"כ יסירנה ויכרוך השבעה כריכות ומי שבתו ידיו צרות והתפילין נדין ממקומן עי"ז יכול לכרוך סביב התיתורא כדי לחזקן¹⁰².

מי שנקטעה אצבעו האמצעית¹⁰³, או שיש לו מכה באצבעו האמצעית ואינו יכול לכרוך עליה הרצועה, יכרוך על האצבע הסמוכה לאגודל¹⁰⁴. ואם אצבעו האמצעית מכוסה בתחבושת או בגבס, יכרוך על התחבושת או על הגבס. וכן אם ידו מכוסה בתחבושת או בגבס בחלק שמן המרפק עד כף היד, יכרוך שבעת הכריכות על התחבושת או על הגבס.

יג. רבה קטר להו ופשיט ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו מר בריה דרבנא עביד כדידן

ישלשל הרצועות¹⁰⁵ היוצאות מקשר תפילין של ראש, שיהיו תלויות כנגד פניו, אחת מימינו ואחת משמאלו. ויגיעו הרצועות עד הטבור, או למעלה ממנו מעט. ויש אומרים¹⁰⁶ שצריך שיגיעו הרצועות מימין עד הטבור, ומשמאל עד החזה. וי"א¹⁰⁷ דשל ימין עד המילה ושל שמאל עד הטבור וכתבו אחרונים, שצריך שיהיה צד ימין ארוך יותר מצד שמאל.

¹⁰⁰ כה"ח (סי' כה סק"ז) בשם כמה ספרי מקובלים, אות היים (סק"ט) שכן נהגו אבותיו, ועי"ש שיש שחששו משום מוחק את השם כשמסיר הרצועות מידו, וכתב ליישב שאין בזה חשש. ועוד הביא מהתשב"ץ (ח"ג סי' קיח) שכתב וז"ל 'מה שנהגו לכרוך כריכות בצורת שדי לא היה מנהג רבותינו ולא מנהג הגאונים ז"ל ולא מנהג אשכנז וצרפת ופרובינצא וקמלונא, ומספרד יצא מתוך חבובם במצות ואינו מעכב'. ועכ"פ משמע שיש בזה חיבוב מצוה וכ"ש שאין בזה חשש איסור כלל.

¹⁰¹ שע"ת (סק"ח), כה"ח (שם). וע"ע מאסף לכל המחנות סקנ"ח.

¹⁰² מ"ב שם

¹⁰³ שו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' ט). וע"ע שו"ת תורה לשמה (סי' ט) שכתב שמן הדין צריך דוקא אצבע האמצעית נעין שם שצ"י למשנה פי"ד נגעים דאם אין לו בהן יד, בהן רגל, אוזן ימנית, אין לו טהרה עולמית, וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מחוסרי כפרה ה"א), וא"כ הכא נמי לא מועיל הכריכות על אצבע אחרת, ומ"מ כיון דהכא אינו מעכב יש לכרוך על אצבע הסמוכה לזכר בעלמא ואם לא יועיל לא יפסיד.

¹⁰⁴ שלדעת הראב"ד צריך לכרוך שם הג' כריכות.

¹⁰⁵ שו"ע ונו"כ כז' יא

¹⁰⁶ חי' רע"א

¹⁰⁷ במ"ב שם מא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

רשאי להוסיף על שיעור זה¹⁰⁸, ובלבד שלא יהיו ארוכות עד הארץ. ולדעת רבותינו המקובלים, יכניסם לתוך הגורתו. ויעשה כן אחר כריכת שלשת הכריכות על האצבע האמצעית.

שיעור רוחב הרצועה, בין בתפילין של יד ובין בתפילין של ראש, הוא כשיעור שעורה. והיינו סנטימטר אחד. וטוב להחמיר שיהיה כשיעור 15 מילימטר¹⁰⁹.

אם היה שיעור רוחב הרצועה פחות מהשיעור האמור לעיל, יש אומרים שאינו יוצא ידי חובה בתפילין אלו. ואם אין לו רצועה אחרת, ואינו מוצא תפילין אחרות אפילו בהשאלה, יניחן עד שימצא אחרות.

ולענין הברכה על תפילין שאין ברצועות שלהן כשיעור הראוי, אם היה שיעור הרצועה פחות מכשיעור ברוחב, והיה הרוחב תשעה מילימטר, יניחן בברכה. ואם היה שיעורן ברוחב פחות מתשעה מילימטר, יניחן בלא ברכה.

אם היה מתחלה שיעור רוחב הרצועה כראוי, ולאחר מכן נשחקה במקום שמהדקה על היד, ועתה אין בה כשיעור, פסולה, וצריך להחליפה. אבל אם עדיין יש בה כשיעור, אף על פי שהתחילה להשחק מעט, כשרה, ואין צריך להחליפה.

יד. קשר של תפילין הלכה למשה מסיני ... איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר ונוייהו לבר א"ל לאו אדעתאי

מכניס רצועה¹¹⁰ של ראש תוך המעברתא, ומקיף במדת ראשו וקושר קשר מרובע כמין דל"ת, וקשר של תפילין הוא הלכה למשה מסיני, וצריך לעשותו לשמה ולא יעשהו קטן¹¹¹.

¹⁰⁸ מ"ב שם מ

¹⁰⁹ לשיטת החזו"א או"ח סימן לט סק"ז. שיעורה הוא כ - 10.7 מ"מ, וכתב החזו"א שאי אפשר לצמצם, ואין להקל בפחות מרוחב 11 מ"מ. ולדעת הגר"ח נאה הוא 10 מ"מ. עיין שיעורי תורה סימן ג סל"ז. ועיין אשרי האישי (פ"ד ה"א) שכתב בשם הגריש"א דשיעור רוחב הרצועות הוא סנטימטר, וכדעת הגר"ח נאה. ולמעשה נהוג לעשות הרצועות ברוחב 15 מ"מ כדי לא לצמצם השיעור ולצאת לכל הדעות עיין שו"ת משנת יוסף (ח"ב סי' יג) דלדעת החת"ם שיעור שעורה הוא כ - 13.5 מ"מ, ולדעת הגר"א קרוב ל - 15 מ"מ.

¹¹⁰ רמב"ם הלכות תפילין ומוזזה וספר תורה פרק ג הלכה י גושוע ונו"כ לב נב
¹¹¹ מ"ב שם רלב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

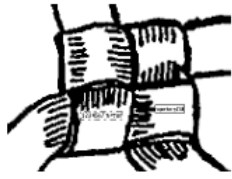
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

קשר דל"ת כפולה

וקשר זה צריך כל תלמיד חכם ללמדו ואי אפשר להודיע צורתו בכתב אלא בראיית העין.

ויש שעושיין¹¹² קשר כמ"ם סתומה שנראה כשני דלת"ן משני צדדין רגלו של זה בצד ראשו של זה¹¹³.

ויש עושיין¹¹⁴ קשר דל"ת כפולה והונהג סמוך לזמן האר"י ז"ל.

בשל יד קושר קשר כמין יו"ד, להשלים אותיות שד"י עם השי"ן שבשל ראש.

ותהיה הרצועה של יד עולה ויורדת בתוך הקשר כדי שירחיב ויקצר בעת שירצה לקשור על ידו. אולם מה שחדשים מקרוב באו שעושיין קשר שיוכל להשמט אותו אנה ואנה כדי למעט טרחה אם ירצו להקטינו או להגדילו ולא שפיר עבדי דקשר כזה לא עדיף מעניבה, ומצוה שיהיה קשר ולא עניבה¹¹⁵.

ולכתחלה לא יעשה¹¹⁶ הקשרים אלא לאחר שעשה השי"ן מתפילין, ואח"כ יעשה הדל"ת, ואחר כך היו"ד כסדר אותיות השם. אולם אם הותר הקשר ש"ר א"צ רק לתקנו, ולא להתיר הש"י¹¹⁷.

¹¹² מ"ב שם רלג

¹¹³ ועיין בספר תפארת אריה שהביא בשם תשובה מאהבה והסכים עמו לדינא דאלו העושים קשר של דל"ת מכוון יותר לדינא. מ"ב שם

¹¹⁴ המהר"ם די לונזאנו בספרו עדי זהב (כת"י על הלבוש), כמובא בשמו בהגהה בפרי עץ חיים (דרושי התפילין ה) ובמצת שימורים (עב, ד) ושאר ספרים, וזה לשונו: קשר זה נעלם מעיני רבים, ובבחרותי הוקשה לי, כי הקשר שהיה לי היה כצורה זו [צייר קשר מם סתומה = ציור א], והוקשה לי כי אלו הם ארבע מרובעים, ואנן צורת דל"ת בעינן, ולא מנין דל"ת שהוא ארבעה. ועוד כי צורה זו יש עושים אותה גם מבפנים, ואנן בחוץ דוקא אמרינן. ועוד כי בזהר (פנחס רנח, א) אמרו ד' כפולה עם ד' רמיו לד' בתי ולקשר תפלין מאחור, ד' כפולה, אופ הכי ש' כפולה. ולא נתקרה דעתי עד שעליתי לא"י, ועשו לי תלמידי האר"י ולה"ה קשר כצורת ד' כפולה. וקשר זה אי אפשר ללמדו אלא במראית העין, כי הוא צורת ד' כפולה בחוץ, כזה ס. ודע כי גם היו"ד של קשר היא כפולה, נמצא שיש בתפילין שני שדי, עכ"ל. גם בספר משנת הסידים (תיקון תפילין יד, ג) הביא קשר זה, וז"ל: וקשר זה הוא בצורת ד' כפולה, ראשה של זו ברגלה של זו, כשני הדלת"ן שבמ"ם סתומה.

¹¹⁵ בה"ל שם.

¹¹⁶ רמ"א שם

¹¹⁷ מ"ב שם רלה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיַחַא בְּרַף הַיּוֹמִי

מסנת מנחות

המקום שבקשר¹¹⁸ שנראה כעין אות דל"ת, צריך שיהיה כלפי חוץ¹¹⁹. וכן הקשר של תפילין של יד, צריך להזהר שלא יתהפך.

טו. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ...
אלו תפילין שבראש והסרותי את כפי וראית את אחורי ...
מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין

תפילין¹²⁰ של ראש טוב להיותן גלויים ונראים, דכתיב (דברים כח פסוק י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרְאוּ מִמֶּךָ, וטוב שגם הקשר יהא מגולה¹²¹, אבל אין אנו נוהגין כן ובדיעבד אף אם היו מכוסים לגמרי יצא.

ולדעת רבותינו המקובלים¹²² יש לכסות התפילין של ראש בטלית. ולהלכה נראה שאף הנוהגים לכסות ראשם בטלית בשעת התפלה, לא יכסו בית התפילין של ראש לגמרי, אלא יהיה בית התפילין נראה מלפניו.

תפילין של יד מעיקר הדין מותר לגלותן, ולכתחלה טוב לכסותן¹²³, ובדיעבד אם נקרעו בגריו ונתגלו לית לן בה. ולדעת רבותינו המקובלים, צריך לכסות התפילין של יד גם בשעת הנחתן¹²⁴, ולכן כתבו שיכסה התפילין בטליתו בשעה שמניחן. וטוב לחוש לדבריהם.

יש נוהגים לכסות בית התפילין של יד במכסה של קרטון, כדי שלא יתקלקל הריבוע של הבית. ויש להם על מה שיסמוכו. ומכל מקום יש שכתבו¹²⁵ שלא יכסו התפילין

¹¹⁸ שו"ע ונו"כ כז י

¹¹⁹ כי שתי רצועות יוצאות מתוך הקשר למטה אותה היוצאת מצד שמאל המניח נמשכת לרחבו כמו גג הדלי"ת ואותה היוצאת לצד ימין נמשכת באורך למטה כמו רגל הדלי"ת [א"ר] ויראה שלא יתהפך הקשר בעשייתו ובלבישתו. מ"ב שם לו

¹²⁰ שו"ע ונו"כ שם יא

¹²¹ מ"ב שם מה

¹²² מ"ב ח ד

¹²³ מ"ב כז שם מז ובבית יוסף הביא מהמרדכי בשם השימושא רבא שצריך לכסות תפילין של יד, דכתיב לך לאות' ולא לאחרים לאות, אולם בשו"ע לא הביא דין זה,

¹²⁴ שעת' יא

¹²⁵ שו"ת תשורת שי (הנ"ל), שו"ת לבושי מרדכי (תליתאי סימן קעה), ערוך השולחן (סימן לב ספ"ח) שכתב דמעיקר הדין אין חשש אך לא נאה ולא יאה לעשות כן, וצריך להסירו כל זמן התפילה, שו"ת מלמד להועיל (הנ"ל) דאסור לכתחילה. וע"ע בשו"ת ערוגת הבושם (סימן ז) ובמאסף לכל המחנות (סקצ"ד).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרה היומי

מסנת מנחות

בקרטון עד לאחר התפילה ויש שכתבו¹²⁶ שלא יכסו אלא אחר שיסיימו הנחת תפילין של ראש. ויש שמחזירין¹²⁷ אותו לפני הנחת תפילין של ראש, ויש¹²⁸ שאין מסירין אותו כלל אפילו בשעת ההנחה. ומנהג העולם להקל להחזירו בשעת התפילה.

תלמיד בפני רבו אין דרך ארץ לגלות תפילין בפניו¹²⁹, ואפילו תש"ר, ולכן יכסנו בטליתו או בכובע, מיהו עכשיו שאין מניחין אלא בשעת ק"ש ותפלה אין להקפיד וכן המנהג.

טז. קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור

צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש¹³⁰ בגובה העורף, שהוא סוף הגולגולת, וכנגד הפנים¹³¹, ולא למטה בצואר. וטוב שיהיה עיקר הקשר למעלה מן הגומא שמאחורי הראש¹³². ועל כל פנים יזהר שלא יהיה אפילו מקצת הקשר במקום שאין בו שער אצל בני אדם¹³³.

¹²⁶ שבט הלוי (ח"ה סימן ה), אולם כתב שאם החזיר בין ש"י לש"ר לא הוי הפסק. הליכות שלמה (תפלה, פ"ד דבר הלכה סקמ"ד, ובארחות הלכה הערה 93) שכן נהג הגרשו"א, ומשמע שם דחשש משום דבשעת הנחה נראה כתוספת על התפילין [ומ"מ כתב שאין זה חיוב], ולא החזירו רק לאחר הנחת תפילין של ראש משום דמכסה זה לא חשיב ככיסוי לענין הדין של 'לך לאות' ולא לאחריים לאות, וממילא הוי הפסק. ועיין בעובר אורה (להאדרת) שכתב שלא יפסיק בלבישת השרוול של הבגד, רק יכול להמשיך מעט שרוול כתנתו עד המפרק.

¹²⁷ נהג החזו"א. דינים והנהגות (פ"ג סימן ח), דעת נוטה (תפילין, ת' קנד בהע' 215), ארחות רבינו (ח"א עמוד כז).

¹²⁸ שו"ת נודע בשערים (ח"ב סימן ב), שו"ת זכרון יהודה (גריןוולד, ח"א סימן טז), שו"ת זכר יהוסף (ח"א סימן ט), שו"ת בית זבול (ח"ג קו' ונצדק קודש סימן ו), ארחות רבנו (שם) בשם הגר"י קנייבסקי, ואמר שבחול לא עשו נקב בנג המכסה ולכן הסירוהו לפני ההנחה אבל כאן בא"י שעושים נקב א"צ כלל להסירו, ומשמע שם שהמעט שעושים נקב הוא כדי שיראו את התפילין בשעה שמברכים עליהם. אמנם החזו"א נהג להסירו אף כאן בא"י.

¹²⁹ שהתפילין הם דרך כבוד כדכתיב וראו כל עמי הארץ ואין ד"א להשוות עצמו לרבו ע"כ יכסה אותם בטליתו או בכובע. מ"ב שם מו

¹³⁰ שו"ע ונו"כ כז י

¹³¹ מ"ב שם לה

¹³² וראיתי במעשה רב שכתב שהקשר צ"ל תחת שפוע הקרקוד ולענ"ד משמע כן בספר התרומה שו"ל הקשר של תפילין צריך שיהא למעלה בעורף ולא למטה במפרקת הצואר. בה"ל שם

¹³³ דשם הוא מפרקת הצואר ולא עורף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

ולכן בשעה שקושר הקשר של תפילין של ראש, יזהר שתהא הרצועה מצומצמת ומהודקת סביב ראשו, ולא יהיה היקף הרצועה גדול מהיקף ראשו¹³⁴, כדי שלא יזוזו בית התפילין או הקשר ממקומם הראוי.

ומחמת כן הלוקח תפילין שאולות מחבירו, יזהר תחלה לבדוק היקף הרצועה על ראשו, כדי שתהא הרצועה מהודקת על הראש, ויהיו התפילין מלפנים והקשר מאחור במקומם הראוי. ומי שצומחות לו שערות על צוארו, לא יניח הקשר על צוארו, אלא צריך גם כן להניח תפילין באופן שיהיה עיקר הקשר למעלה מן הגומא שמאחורי הראש.

צריך לכוון בית התפילין של ראש שיהיה באמצע בין העינים. וגם קשר התפילין שמאחור יהיה באמצע העורף, ולא יטה לכאן או לכא¹³⁵. ומותר להסתכל במראה כדי לראות שהתפילין של ראש מונחות במקומן הראוי.

נכון ליזהר¹³⁶ לכתחילה שלא יהיו התפילין גדולין ביותר דאז אי אפשר כמעט שיהיו מהודקין על הראש וגם שיהיו מונחין על מקומן דאם הם מונחין בגובה הראש כדין אינם מהודקין וגם הקשר לא יבא על מקומו כדין.

אחר שעשה הקשר, בין בתפילין של יד ובין בתפילין של ראש, יכול להשאירו אפילו לזמן רב, ואין צריך להתיר הקשר שבתפילין ולקושרו מחדש בכל יום.

יז. תפילין מאימתי מברך עליהן... כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן... משעת הנחה ועד שעת קשירה

כברא התבאר במסכת סוכה דף לט. שכל המצות מברך עליהם עובר כלומר קודם לעשייתן¹³⁷.

¹³⁴ דאז איכא תרתי לריעותא חדא דצריכים הידוק ממש דבעינן וקשרתם לאות וגו' וההידוק היא הקשירה שנית דאם הם רפויים סביב היקף ראשו יפול הקציצה לפניו על מצחו או יפול הקשר לאחריו למטה בצוארו ולא יהיו במקומן הראוי להן. מ"ב לה

¹³⁵ כדי שיתקיים והיו לטוטפות בין עיניך והרבה מהאחרונים כתבו דאם שינה בזה לא קיים מצות תפילין וצריך ליזהר בזה. מ"ב שם לו

¹³⁶ מ"ב שם לו

¹³⁷ או"ח כה סעי' ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

התנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

לפיכך בהנחת תפילין צריך לברך על התפלה של יד אחר הנחה על הקיבורת, קודם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן, וקודם לכן לכתחילה אין ראוי לברך שהרי קודם דקודם וצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה בכל מה דאפשר.

וכן בשל ראש, קודם שמהדקן בראשו כי ההידוק הוא מצות הקשירה. וצריך גם כן ליזהר שיהיה הברכה אחר שמונחים על הראש לא כאותן שמברכין בעודם בידם דא"כ הו"ל קודם דקודם¹³⁸. ובדיעבד יברך אפילו אח"כ שהי מצוה שמתמשכת על היום¹³⁹.

ומטעם זה היה נכון שמברך קודם נטילה, על נטילת ידים, אך נהגו שלא לברך עד אחר נטילה, משום דפעמים שאין ידיו נקיות, ומפני כך מברכין עליהם קודם נגוב, שגם הנגוב מן המצוה, ומקרי עובר ואם שכח לברך עד אחר נגוב, מברך אח"כ¹⁴⁰. ואינו דומה לשאר ברכות שעל מצוה דקי"ל שאם לא בירך מתחלה שוב אינו מברך אח"כ. ששונה כאן שלא היה ראוי לברך מקודם משום שפעמים שאין ידיו נקיות, אבל אם כבר בירך המוציא כתבו הפוסקים ששוב אינו מברך על נט"י. ויש ליזהר במה שנוהגין איזה אנשים שאומרים שאו ידיכם וממשיכין הדבר מלומר ענט"י עד לאחר הניגוב שלא כדין עושין¹⁴¹.

וכן בהפרשת תרומות ומעשרות והפרשת חלה מברך קודם שיפריש¹⁴², שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן. ובלבד שכבר מוכן להפריש שלא יהא עובר דעובר.

ודוקא אם אין רוצה לקרוא שם בפה רק ע"י ההפרשה נקבע לשם תרומה במחשבה, אבל אם רוצה לקרות לה שם מברך אחר ההפרשה, קודם שיקרא לה שם.

ואם הפריש וקרא עליהן שם תרומה ולא בירך שוב אינו מברך ואסור לדבר בין הברכה להפרשה.

י"א שברכת על המילה צריך לברך קודם המילה כדין כל הברכות שמברכין עובר לעשייתן, ויש מוהלים שמברכים בעת החיתוך¹⁴³, שמכיון שמסיימים הברכה בגמר החיתוך הרי זהו עובר לעשייתן, וכן גמר המצוה הוא הפריעה, וא"כ אף אם יחתוך

¹³⁸ או"ח כח ה

¹³⁹ מ"ב שם כו

¹⁴⁰ או"ח קנה יא

¹⁴¹ מ"ב שם ס"ק מד

¹⁴² רמב"ם ודרך אמונה תרומות ב טז ז ומעשר פ"א הט"ז שו"ע שלא עה פסקי חלה להרשב"א בסופו; הל' חלה

שבת שב"ץ ה"ב סי' רצא סופ"ז

¹⁴³ עיין ערוה"ש רסה סעי' י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת מנחות

קודם הברכה, עדיין הוא עובר לעשייתו. ואם הפורע הוא אחר יכוין לצאת בברכת המחתך.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

